

Nr 224.

Av herr **Ossbahr**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 3, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet, m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 3 med förslag till lag angående ändring i vissa delar av jorddelningslagen m. m. föreslås bland annat förändrad instansordning i skiftesmål, i det att en mellaninstans är avsedd att inrättas. Även om någon tvekan möjligen kan råda därom, huruvida den hittills gällande rätten att direkt hos Kungl. Maj:t få fullfölja talan mot ägodelningsdomares och ägodelningsrätts beslut lämpligen bör upphöra, torde dock de i propositionen anförda skälen härför vara så starka, att eventuella betänkligheter måste vika. Det torde även vara uppenbart, att allenast hovrätt kan komma i fråga såsom dylik mellaninstans, men svårare är otvivelaktigt att avgöra, huruvida skiftesmål skola fullföljas hos alla hovrätterna eller blott hos en enda.

Vissa administrativa och processuella synpunkter, såsom exempelvis önskemålet om överensstämmelse med den vanliga instansordningen och lämpligheten av att skiftesmålen i andra instans upptagas av den hovrätt, till vars jurisdiktionsområde ägodelningsrätten hör, tala givetvis till förmån för den av propositionen intagna ståndpunkten, att skiftesmålen skola gå till samtliga hovrätter, men för koncentration till en enda hovrätt talar å andra sidan det mycket starka kravet på enhetlighet i andra instansens rättstillämpning. När en mellaninstans införes, är det uppenbarligen av stor betydelse, att densamma genom en dylik enhetlig rättstillämpning kan i åtminstone viss utsträckning verka vägledande för lantmäterna, och därtill kommer, såsom också av bland andra Kungl. Maj:ts och rikets Svea hovrätt framhållits, att denna enhetlighet med största sannolikhet i och för sig skulle medföra en minskning av antalet till högsta domstolen fullföljda mål. Eftersom det egentliga syftet med införandet av hovrätt såsom mellaninstans i skiftesmål just är att minska högsta domstolens arbetsbörda, måste också sistnämnda omständighet utgöra ett tungt vägande skäl till förmån för allenast en hovrätt, d. v. s. Svea hovrätt, såsom mellaninstans.

Även om ett visst stöd för propositionens ställningstagande kunde vara att finna i den omständigheten, att genom skiftesmålen fördelning på de olika hovrätterna dessas yngre ledamöter, vilka vikariera för härads hövdingarna och eventuellt själva erhålla befordran till dylik tjänst, vunnit för-

trogenhet med skiftesmål, kommer dock i verkligheten endast ett fåtal av de mindre hovrätternas unga jurister att kunna erhålla någon verklig sådan erfarenhet utöver den, som möjligen redan förvärvats under tjänstgöring i domsaga, och det totala antalet hovrättsjurister, som kunde vinna dylik specialkunskap, bleve härvid säkerligen icke mycket större, än om handläggningen av målen anförtroddes åt en enda hovrätt. Därest tänkbart vore, att praktiskt taget alla de yngre ledamöterna i de mindre hovrätterna kunde göras förtrogna med skiftesmål, skulle förhållandet måhända te sig något annorlunda, men då så icke är fallet, torde den av bland andra processlagberedningen framförda synpunkten i hithörande hänseende icke väga allt för tungt.

Gent emot detta kan i stället framhållas, att allenast inrättandet av en enda skiftesöverdomstol skulle kunna giva dess ledamöter denna rika och allsidiga erfarenhet, som med hänsyn till skiftesmålets vidlyftiga kunskapsområde vore av utomordentligt värde ur bland annat synpunkten om önskvärdheten av största möjliga säkerhet i skiftesöverdomstolens avgörande. Denna säkerhet skulle icke blott lända parterna till gagn utan även ytterst leda till lättnad i högsta domstolens arbetsbörda. Detta skulle i sin tur med all sannolikhet i de flesta fall medföra ökad snabbhet i avgörandet, och skiftesmålets koncentration till en enda mellaninstans torde icke i och för sig behöva medföra fara för uppkomsten av arbetsbalans. Liksom första instansen i skiftesmål är specialdomstol, borde också mellaninstansen vara det, och en viss jämförelse kan i detta hänseende även göras med instansordningen i vattenmål och krigsrättsmål.

En ingalunda oviktig omständighet är vidare, att allenast Svea hovrätt kommer att äga tillgång till kungl. lantmäteristyrelsens synnerligen omfattande kartarkiv ävensom erhålla möjlighet till intim kontakt och nära samarbete med styrelsens ledamöter och övriga tjänstemän, och detta på ett helt annat sätt än som vore möjligt genom ett vanligt remissförfarande. Vid denna omständighet har särskilt Svea hovrätt fäst stort avseende, och jag hänvisar till det av hovrätten härom gjorda uttalandet.

Såsom ett skäl för skiftesmålets fördelning på de olika hovrätterna anföres jämväl, att större ortskännedom kunde förväntas i en mindre hovrätt, men gentemot detta kan invändas, såväl att denna ortskännedom endast i mycket ringa antal fall verkligen kan vara förhanden, som att någon olägenhet hittills icke förspotts därav att högsta domstolen fungerat såsom andra instans i skiftesmål utan att det sörjts för att ortskännedomen blivit företrädd på vederbörande avdelning.

Såsom ytterligare synpunkt till förmån för propositionens förslag har anförts hänsynen till den tillämnade allmänna rättegångsreformen, framförallt på grund av det tilltänkta genomförandet av muntligt förfarande även i andra instans. Rättegångsreformens ovissa framtidsperspektiv läser dock icke kunna verka avgörande, allrahelst som någon svårighet knappast skulle

uppstå, om man verkligen framdeles funne önskvärt att övergå till fördelning av skiftesmålen på samtliga hovrätter. Detta torde för övrigt vara mindre sannolikt, eftersom de redan nu förefintliga nackdelarna av skiftesmålens fördelning på tre hovrätter givetvis bliva ännu större i framtiden, då antalet hovrätter kommer att ökas.

Beträffande kostnaderna torde båda alternativen medföra en omedelbar kostnadsökning av ungefär samma omfattning, men jag vill dock understryka den av Svea hovrätt uttalade meningen, att ju större insikt och rutin en domstol vinner, desto lättare och billigare arbetar den.

Vid avvägning av de olika motivens styrka torde man finna, att de förnämsta skälen tala till förmån för inrättandet av allenast en mellaninstans, nämligen Svea hovrätt, och att märka är, att de ledamöter av högsta domstolen, vilka tidigare därstädes tjänstgjort såsom föredragande av skiftessmål och därigenom vunnit särskild erfarenhet på området, uttalat sig till förmån härför. Även organisationsnämnden har anslutit sig till denna uppfattning, och beaktansvärt i detta sammanhang är vidare, att dess dåvarande ordförande varit såväl skiftesföredragande i högsta domstolen som chef för lantmäteristyrelsen. Denna styrelse har jämväl intagit samma ståndpunkt, och bland ovannämnda ledamöter av högsta domstolen befinner sig även en förutvarande chef för detta verk.

Under hänvisning till det ovan sagda får jag alltså vördsamt hemställa, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av den framlagda propositionen, att skiftessmål i andra instans upptagas allenast av Kungl. Maj:ts och rikets Svea hovrätt.

Stockholm den 22 januari 1935.

Carl Patric Ossbahr.